

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: 10.25140/2410-9576-2021-1(22)-88-101

УДК 336.77(477):339.94

JEL Classification: G21

Валерій Ільчук

доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: ivp5@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4844-1326>
Researcher ID: [F-4864-2016/H-0](https://orcid.org/0000-0003-4844-1326)

Тетяна Шпомер

кандидат економічних наук
старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: tanya_shpomer@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6680-5889>
Researcher ID: [L-9323-2015](https://orcid.org/0000-0001-6680-5889)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. В статті окреслені проблеми кредитного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств реального сектора національної економіки, виявлені причини низької ефективності співпраці банків з виробничими підприємствами, що гальмують розвиток кредитного ринку.

Дана оцінка не вираженій політиці Національного банку щодо монетарного впливу на функціонування реального сектора економіки в плані відсутності створення належних умов кредитування виробничих підприємств.

Показана необхідність удосконалення кредитно-інвестиційної політики держави, зазначено, що в умовах нерозвиненості фондового ринку, наявності проблем, що стримують надходження коштів іноземних кредиторів та інвесторів, основними постачальниками кредитних та інвестиційних ресурсів залишаються вітчизняні банки.

Виявлені умови взаємовигідної співпраці банків і виробничих підприємств, спрямованої на досягнення кожної із сторін поставлених цілей щодо сталого їх функціонування і розвитку в умовах викликів і загроз зовнішнього середовища. Показано, що висока ефективність співпраці банку і виробничого підприємства гарантується в межах системного утворення – промислово-фінансової групи (ПФГ).

Виявлені умови ефективного функціонування і розвитку ПФГ, що передбачає всебічну організаційну і фінансову підтримку з боку держави. Розкриті переваги функціонування і розвитку виробничих підприємств і банків у межах ПФГ. Окреслена роль і значення ПФГ в нарощуванні науково-технічного та інноваційного потенціалів підприємств реального сектора національної економіки.

Охарактеризовано подальший розвиток ПФГ, що сприятиме зростанню вітчизняного виробництва та підвищенню конкурентоспроможності економіки країни.

Ключові слова: кредитний ринок; банківські установи; кредитні ресурси; виробничі підприємства; інтеграційна взаємодія; промислово-фінансові групи.

Рис.: 3. Табл.: 1. Бібл.: 8.

Актуальність теми дослідження. Посилення фінансово-економічної кризи в реальному секторі національної економіки спричинено рядом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, серед яких вагомий негативний вплив стосується проблем залучення фінансових ресурсів і умов їх надання для

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

функціонування і розвитку виробничих підприємств. Негативний вплив фінансово-економічних криз на розвиток національної економіки виявляється у спаді кредитно-інвестиційної діяльності, що створює проблеми для функціонування і розвитку виробничих підприємств. Деградація вітчизняного виробництва, деіндустріалізація економіки призвела до втрати Україною статусу індустріальної, технологічно розвиненої країни і перетворила її в аграрну, економіка якої вже втрачає здатність технологічного оновлення і переходу до стійкого економічного зростання. Кризові явища у фінансовій сфері чітко відбиваються на реальному секторі економіки, що спонукає до зниження підприємницької активності суб'єктів малого і середнього бізнесу, припинення відтворювального процесу в переважній більшості виробничих підприємств, зменшенню прибутків і навіть до банкрутства, що викликає проблеми залучення кредитних коштів, внаслідок втрати кредитоспроможності. Неплатоспроможний попит суб'єктів ринку на кредитні кошти викликає зростання їх заборгованості за кредитами, що негативно впливає як на підприємства, так і на банки, збільшуючи кількість проблемних кредитів (прострочених чи сумнівних), зменшуючи накопичення резервів фінансових ресурсів під кредитні операції, збільшуючи кредитні ризики.

Постановка проблеми. Розв'язання проблеми технологічного оновлення реального сектора національної економіки, активізації підприємницької діяльності багато в чому залежить від ефективного функціонування банківської системи, її здатності задовільнити попит у кредитних коштах виробничих підприємств. В умовах, що склалися, банкам слід переглянути свою фінансово-кредитну політику щодо максимізації своїх прибутків, розробити стратегію доступності кредитних коштів для виробничих підприємств, посилити увагу на пріоритетах щодо кредитування та інвестування програм модернізації та інноваційного оновлення основних засобів підприємств, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Банки мають бути зацікавлені у розвитку вітчизняного виробництва, тому що саме потужний виробничий потенціал, ефективне функціонування виробничих підприємств є певним стимулом і каталізатором підвищення платоспроможного попиту виробничих підприємств на кредитні кошти, які необхідні для технологічного переоснащення виробництва з метою забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку в умовах постійних викликів та загроз. В свою чергу стійкий платоспроможний попит на кредитні кошти забезпечує стабільний розвиток банківської системи.

На сьогодні пошук джерел залучення фінансових ресурсів та інвестицій в технологічний розвиток національної економіки, створення сприятливих умов кредитування виробничих підприємств є досить актуальними завданнями, від вирішення яких залежить подальша траєкторія економічних зрушень в Україні. Для створення належних умов функціонування і розвитку економіки країни необхідно забезпечити легку доступність до кредитних коштів, які б могли надаватись на прийнятних для позичальника умовах.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку кредитного ринку, активізації кредитної діяльності, підвищенню ефективності функціонування банків на ринку кредитних послуг та визначенню перспектив розвитку кредитних відносин між суб'єктами ринку присвятили свої наукові праці відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: Барановський О., Бірман М., Васюренко О., Вовчак О., Глущенко С., Дмитренко М., Заруба О., Ілляшенко С., Кириченко О., Лаврушин О., Міщенко В., Рогожнікова Н., Реверчук С., Фельдман М., Фрідман М., Чугунов І. та ін., які зробили вагомий внесок у розвиток економічної науки у сфері кредитування, кредитної діяльності банківських установ.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динамічний розвиток кредитного ринку, виникнення ряду проблем, що перешкоджають його розвитку, зміна умов надання кредитних послуг та підвищення вимог до якості кредитного обслуговування виробничих підприємств потребують подальших досліджень теорії і практики кредитування в реальному секторі економіки.

Метою статті є виявлення проблем у банківському кредитуванні процесів функціонування і розвитку суб'єктів господарювання реального сектора економіки та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності надання кредитних послуг виробничим підприємствам.

Виклад основного матеріалу. За нагальної потреби фінансування розвитку реального сектора національної економіки необхідно використовувати будь-які можливості та шляхи залучення кредитних коштів та інвестицій в економіку України. Реалізація цього завдання покладається на банківську систему. Кредитно-інвестиційна діяльність банків спрямована в першу чергу на підвищення їх прибутковості, ефективності функціонування, конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках кредитування суб'єктів господарювання. За своїми головними функціями: залучення депозитів; формування кредитних ресурсів; надання кредитів банки переслідують власні інтереси, спрямовані на максимізацію прибутку від своєї діяльності. При цьому економічні інтереси банків реалізуються за рахунок кредитно-інвестиційних рішень, які в багатьох випадках не прийнятні позичальникам. Це виявляється в жорстких умовах надання кредитів, які у широкому спектрі вимог і обмежень щодо кредитування завжди спрямовані на користь банків без врахування інтересів суб'єктів господарювання, які потребують кредитних коштів. Максимізація прибутку банків завжди здійснюється шляхом посилення відсоткового тиску у кредитних відносинах з позичальником. Проте реакція позичальників, які є повноцінними учасниками на кредитному ринку примушує банки послабити жорсткі умови надання кредитів. Інформацію про послаблення жорстких умов кредитування в багатьох випадках банки подають не як їх прагнення збільшити попит на кредити, як джерела своїх прибутків, а як підтримку суб'єктів господарювання в їх потребах забезпечити стійке функціонування і розвиток. Звідси можна допустити виникнення певних протиріч у взаємовідносинах суб'єктів кредитного ринку – банків і виробничих підприємств, які виявляються в жорстких умовах надання кредитних коштів і

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

прагненням позичальників до більш прийнятних умов їх одержання. Максимізація прибутків банків за рахунок суб'єктів реального сектора економіки, що виявляється у високій вартості кредитних коштів, гальмує не тільки розвиток виробничих підприємств, але й саму банківську систему із-за зниження попиту на кредитні кошти. Звідси банки вимушені йти на компроміс, тому що кредитні ресурси мають бути використані, а щоб забезпечити платоспроможний попит на кредитні кошти, умови їх надання мають бути більш прийнятними для позичальника.

За умов посилення фінансової глобалізації, розширення кредитно-інвестиційної діяльності міжнародних корпорацій, транснаціональних банків, слід використовувати нові шляхи залучення кредитних коштів у розвиток національної економіки. Інтеграція до світового фінансового ринку є одним із перспективних напрямів пошуку і залучення фінансових ресурсів в економіку України.

Використання різних шляхів пошуку і залучення фінансових ресурсів до процесу кредитно-інвестиційного забезпечення функціонування і розвитку реального сектора національної економіки передбачає використання різних підходів, схем та механізмів кредитування та інвестування виробництва, диверсифікації джерел фінансових ресурсів, що знижує ризики втрати фінансової підтримки розвитку економіки України. Проте кредитно-інвестиційна підтримка розвитку вітчизняного виробництва з боку іноземних кредитних організацій стикається з рядом проблем, а саме:

- непривабливий інвестиційний клімат України;
- нерозвинений фондовий ринок, який до теперішнього часу знаходиться на етапі становлення та розвитку;
- спад економіки;
- високий рівень корупції в економічній та інших сферах суспільного життя;
- бюрократичність у діяльності державних установ у вирішенні проблем інвесторів;
- низький правовий захист бізнесу, вітчизняних і зарубіжних інвесторів;
- політична і законодавча нестабільність;
- загальна тривала тенденція зниження макроекономічних показників;
- незадовільний стан банківської системи України;
- високий рівень валютних і фінансових ризиків;
- значний рівень злочинності в Україні;
- низький соціальний рівень розвитку суспільства, бідність переважної частини населення;
- нерозвиненість ринкової та інвестиційної інфраструктури;
- відсутність виваженої зовнішньо-економічної політики України;
- відсутність довіри до органів державної влади, фінансових установ і т. ін.

Із-за наявності проблем, що стримують зарубіжних кредиторів та інвесторів вкладати кошти в економіку України, нерозвиненості вітчизняного фондового

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

ринку, питання залучення інвестиційних і кредитних ресурсів із банківського сектору набувають все більшого значення.

Для забезпечення потреб функціонування і розвитку вітчизняного виробництва у кредитних коштах банки повинні мати достатній обсяг кредитних ресурсів, формування яких залежить від стабільності надходження коштів до банківської системи. Проте залучення коштів під високі відсотки, які є привабливими для вкладників, негативно відбиваються на динаміці кредитування, що призводить до зростання кількості проблемних кредитів із-за високих відсотків за кредитами.

Жорсткі умови кредитування реального сектора економіки призводить до зростання кредиторської заборгованості, що підтверджується негативною їх динамікою на прикладі промислових і будівельних підприємств (рис. 1).

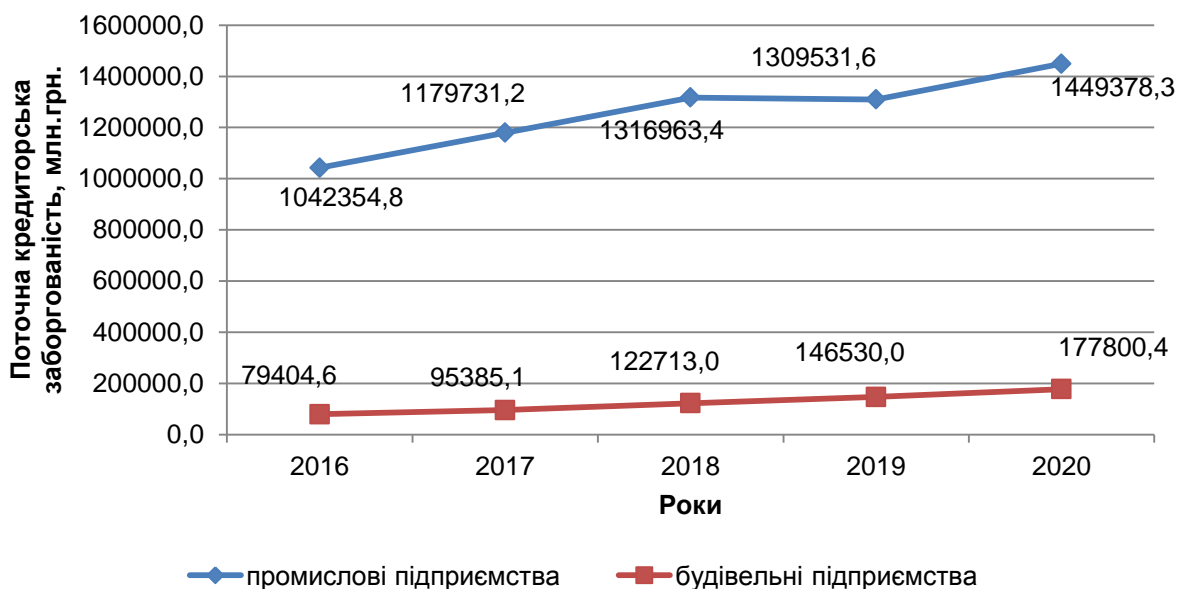

Рис. 1. Динаміка поточної кредиторської заборгованості виробничих підприємств України

Джерело: побудовано авторами на підставі даних [3, с. 104]

В свою чергу неплатоспроможний попит на кредитні кошти є головною причиною, що призводить до банкрутства та ліквідації підприємств в Україні (рис. 2).

Такий стан справ багато в чому визначається невиваженою кредитно-інвестиційною політикою держави, яка стикається з рядом проблем, а саме [2]:

- високий рівень облікової ставки НБУ, що зумовлює значні кредитні ставки за кредитами для суб'єктів ринку та населення, що зменшує кредитну доступність;
- жорсткі умови надання кредитів, які стають в багатьох випадках не прийнятні для позичальників;
- високий рівень валютних ризиків;

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

- низький рівень довіри зовнішніх і внутрішніх інвесторів та кредиторів до вітчизняної банківської системи;
- нерозвиненість та низька ефективність функціонування фондового ринку;
- низька економічна, в тому числі і депозитна активність населення;
- високий рівень корупції в економічній у тому числі і банківській сфері;
- недосконала та неефективна податкова система.

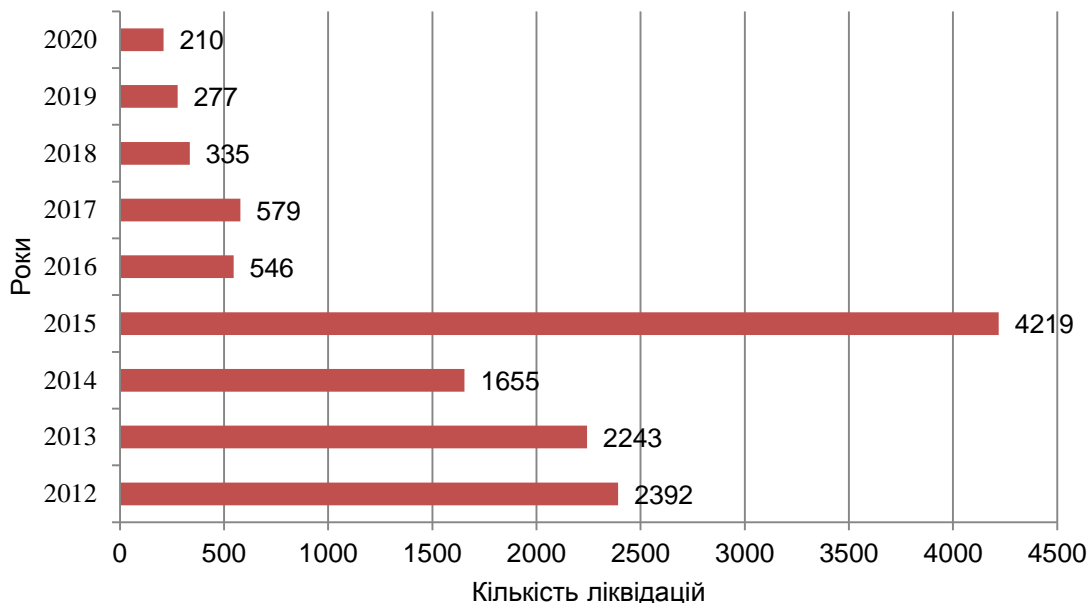

Рис. 2. Кількість ліквідованих підприємств в Україні

Джерело: побудовано на основі [1]

Слід також відзначити невиважену політику національного банку щодо монетарного впливу на функціонування реального сектора в плані умов надання кредитних коштів на функціонування та розвиток виробничих підприємств.

Підвищення банківських відсотків за кредитами в умовах посилення фінансових ризиків і загроз, які певним чином спричинені фінансово-економічною кризою в реальному секторі національної економіки, негативно відбиваються і на самих комерційних банках, погіршуючи якість кредитного портфелю, збільшуючи кількість проблемних кредитів, що загалом підвищує кредитний ризик.

Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів надані в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів

Активна операція	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Кредити корпоративному сектору, млн. грн.	892900	959601	847259	795405
непрацюючі кредити, млн. грн.	500263	535770	456074	371157
частка непрацюючих кредитів, %	56,03	55,83	53,83	46,66

Джерело: побудовано на основі [6]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Слід зазначити, що Національний банк визначає і реалізує грошово-кредитну політику, яка спрямована на забезпечення стабільності грошової одиниці України, підвищення ефективності та надійності функціонування банківської системи, грошово-кредитного ринку, удосконалення його структури і т. ін. Що стосується заходів, спрямованих на зміну умов функціонування кредитного ринку, НБУ має ряд ефективних інструментів, що дають змогу впливати на реалізацію певних функцій, наприклад, на пропозицію грошей, змінюючи відсоткову ставку, що відбивається на платоспроможному попиті на кредитні кошти. На сьогодні, в результаті встановлення високої ціни на кредитні кошти, виникають питання щодо виваженості кредитно-інвестиційної політики держави, тому що встановлення високого рівня облікової ставки не відповідає умовам розвитку економіки, створює проблеми у фінансовому забезпеченні функціонування і розвитку виробничих підприємств. Негативний вплив на економіку країни викликають коливання облікової ставки, що дестабілізує офіційну ціну грошей, відсоткові ставки міжбанківського кредитного ринку та погіршує умови надання кредитів. Такий стан справ негативно відбивається на ефективності роботи банків, особливо при довгостроковому кредитуванні виробничих підприємств. На сьогодні грошово-кредитна політика України не сприяє активізації розвитку реального сектора національної економіки внаслідок високої ставки рефінансування комерційних банків, невиправдано високої маржі при наданні кредитів суб'єктам ринку, знижуючи попит на кредитні кошти, відсутності пільгового кредитування соціально значущих для суспільства проектів, відсутності прийнятних умов надання кредитів виробничим підприємствам, які наповнюють споживчий ринок товарами та послугами. Належна фінансова підтримка розвитку виробничих підприємств можлива за умов їх тісної взаємовигідної співпраці з банківськими установами.

Реальна взаємовигідна співпраця банків і виробничих підприємств можлива за умови їх стійких довготривалих стосунків, що забезпечується реалізацією їх спільних інтересів, спрямованих на ефективне функціонування і розвиток та економічне зростання.

Їх інтеграція у свій час започаткувала у світовому економічному просторі такі системні утворення як фінансово-промислові групи (ФПГ), в Україні промислово-фінансові групи (ПФГ), які показали достатню ефективність функціонування.

Згідно з законодавством України [7] ПФГ – об'єднання, до якого можуть входити промислові й сільськогосподарські підприємства, банки, наукові й проектні установи, інші установи та організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку, і яке створюється за рішенням Уряду України на певний термін з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, зокрема програм згідно з міждержавними договорами, а також виробництва кінцевої продукції.

У реальних умовах фінансово-господарської діяльності при взаємовигідній співпраці всіх учасників системного утворення їхні економічні інтереси спрямовуються на досягнення спільної мети – створення високоефективного

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

виробництва, здатного виготовляти конкурентоспроможну продукцію і прибуткова діяльність якого забезпечує економічні очікування насамперед основних економічних партнерів – банку і виробничого підприємства.

Висока ефективність фінансово-господарської діяльності ПФГ забезпечується завдяки синергії взаємодії всіх учасників системного утворення, яке охоплює професійних гравців у сферах виробництва та фінансів.

Проте практика створення та організації діяльності ПФГ в Україні виявила певні проблеми на етапах їх формування, функціонування та розвитку. Вони не були зареєстровані у встановленому законодавством порядку, ефективність їх функціонування була низька, держава, виробництво і соціальна сфера не одержали очікуваних надходжень.

На сьогодні реально функціонуючих ПФГ у тому вигляді, в якому передбачено законодавством України, не існує. Функціонуючі ПФГ в Україні були створені не за вказівкою «зверху», а самими учасниками зазначеного формування. На сьогодні ПФГ створюються у вигляді об'єднання статутних фондів (статутні групи) і шляхом об'єднання фінансових ресурсів учасників з єдиним управлінням (договірні групи у формі консорціуму) [5].

У межах ПФГ об'єднується промисловий і фінансовий капітал, сукупний продуктивний ресурс яких спрямовується на досягнення спільних цілей учасників об'єднання. Для розв'язання проблем загальнодержавного значення стосовно розвитку базових галузей національної економіки, реалізації інноваційних пріоритетів держави, виведення України на шлях економічного зростання доцільно було б запровадити державну підтримку ПФГ. Їх належне функціонування в задекларованому законодавством вигляді неможливе без всебічної організаційної і фінансової підтримки держави у вигляді надання певних пільг при реалізації соціально-економічних програм і проектів, державних замовлень, державно-приватного партнерства і т. ін. ПФГ порівняно з окремо функціонуючими виробничими підприємствами мають значно більше можливостей щодо розв'язання ряду проблем, які з'являються у відносинах між банками та виробничими підприємствами, а саме [5]:

- забезпечення необхідного фінансування розвитку виробництва в протигагу проблемам переміщення грошових потоків, що обумовлюється як обмеженістю можливостей підприємства щодо їх залучення, так і високим ризиком кредитування;

- забезпечення взаємовигідних економічних інтересів всіх сторін кредитного процесу: банку – в одержанні доходів від своєї діяльності в довгостроковій перспективі; підприємства – в отриманні доступних кредитних ресурсів для забезпечення власних фінансових потреб;

- уникнення проблем з повернення кредитів, що важливо як для банків, так і для підприємств;

- удосконалення взаємовідносин в межах системи «банк-підприємство», що не завжди можливо в межах існуючої нормативної бази.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Тобто в межах ПФГ мінімізуються певні протиріччя у фінансових взаємовідносинах банку та підприємства внаслідок спільного прагнення до взаємовигідного співробітництва у сфері фінансово-господарської діяльності.

За наявності певних обережних прогнозів та песимістичних поглядів щодо перспектив подальшого створення та розвитку ПФГ в Україні, їх ролі та значення в розвитку національної економіки [4], можна з великою вірогідністю стверджувати значущість створення ПФГ у вітчизняному економічному просторі. Глобалізація економіки та розвиток інтеграційних процесів на мікро- та макрорівнях створюють сприятливі умови для формування системних утворень в економіці України. Тому розробка напрямів та шляхів протистояння реальному сектору економіки зовнішнім і внутрішнім викликам і загрозам стосується в першу чергу створення та розвитку ПФГ.

Безперечно фінансово стійкими та конкурентоспроможними в умовах перманентних кризових явищ є великі компанії з потужним фінансово-виробничим потенціалом, які адаптувались до ринкових негараздів, проте кращу перспективу в плані економічного зростання мають системні утворення на зразок ПФГ, де синергія взаємодії їх учасників забезпечує високі показники спільної фінансово-господарської діяльності.

Тому можна погодитись з тими науковцями, які бачать переваги ПФГ над окремими суб'єктами ринку в плані їх конкурентоспроможності та потенціалі економічного зростання навіть в жорстких умовах конкуренції та зовнішніх загроз.

Низький фінансово-економічний потенціал переважної більшості виробничих підприємств, що функціонують в умовах турбулентності ринкового середовища, економічних негараздів, розпорошеності державних ресурсів, виникнення різних економічних негараздів, постійних викликів і загроз, що спричиняються факторами різного походження, потужного конкурентного тиску з боку зарубіжних виробників і т. ін., не дає їм перспектив успішного функціонування і розвитку. Більш впевнено себе позиціонують в ринковому середовищі ті суб'єкти ринку, яким вдалось започаткувати партнерські зв'язки з іншими економічними гравцями у сфері фінансово-господарської діяльності, або з іншими суб'єктами господарювання, які інтегруючись в напрями створення системних формувань, знаходяться на різних стадіях життєвого циклу в процесі формування, функціонування та розвитку ПФГ. Тісна співпраця, або об'єднання виробничих підприємств з банками в ПФГ на будь-яких умовах, за ініціативою будь-якої сторони є позитивним явищем, результатом якого є належний рівень фінансового забезпечення всіх виробничих, техніко-технологічних та інноваційних зрушень, а саме процесів нарощування виробничого та техніко-технологічного потенціалів вітчизняного виробництва, інноваційного оновлення матеріально-технічної бази реального сектора економіки, реалізації інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Успішне функціонування і розвиток ПФГ багато в чому залежить від їх підтримки з боку держави. З метою реанімації інноваційної моделі розвитку національної економіки, гальмування якої пояснюється відсутністю кредитно-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

фінансового забезпечення науково-технічних програм технологічного оновлення вітчизняного виробництва, реалізації визначених інноваційних пріоритетів розвитку, державна підтримка створення та розвитку ПФГ є дієвим засобом здійснення позитивних змін, а саме інноваційних зрушень в реальному секторі національної економіки.

Найбільш дієвою підтримкою ПФГ на етапах їх формування, функціонування та розвитку слід вважати (рис. 3):

- розробка та удосконалення законодавчих актів, спрямованих на підтримку створення та функціонування ПФГ;

- спільна участь в реалізації цільових науково-технічних програм розвитку економіки;

- надання пільг і преференцій при реалізації соціальних проектів і програм;

- сприяння залученню додаткових ресурсів для виконання програм підтримки критичних галузей економіки;

- надання державного замовлення на продукцію ПФГ;

- надання права самостійно встановлювати терміни амортизації основних засобів виробництва для нарощування обсягів амортизаційних відрахувань;

- організація приватно-державного партнерства в рамках ПФГ.

Надійність ефективної співпраці виробничих підприємств з банками на умовах взаємовигідного партнерства в межах ПФГ та наявності державної підтримки дозволяє забезпечити належний рівень фінансування на етапах формування, функціонування і розвитку зазначених системних утворень.

Головним завданням створення ПФГ є підтримка та активізація техніко-технологічного та інноваційного розвитку національної економіки, що забезпечується ефективною кредитно-інвестиційною діяльністю банку, як одного із головних учасників зазначеного системного утворення. Інтеграція в межах ПФГ банків, виробничих підприємств та інших учасників зазначеного системного утворення спрямоване на прискорення процесів технологічного оновлення виробництва, нарощування виробничого та інноваційно-технологічного потенціалів, випуск продукції конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках, зниження до мінімальних значень кредитно-інвестиційних ризиків, досягнення максимальної прибутковості виробництва та віддачі на вкладений капітал, забезпечення високої ефективності фінансово-господарської діяльності.

Подальший розвиток ПФГ має на меті:

- активізацію інноваційної діяльності виробничих підприємств, технологічне переоснащення виробництва, створення наукоємних виробництв, здатних виготовляти продукцію з високою доданою вартістю, конкурентоспроможну на світових ринках;

- кардинально змінити структуру експорту України з сировинної на наукоємну;

- створити виробництва, спрямовані на імпортозаміщення, що дозволить організувати виробництво товарів, які імпортуються в Україну;

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

- насичення споживчого ринку України високоякісними товарами вітчизняних виробників;
- забезпечити перехід національної економіки на вищі технологічні уклади.

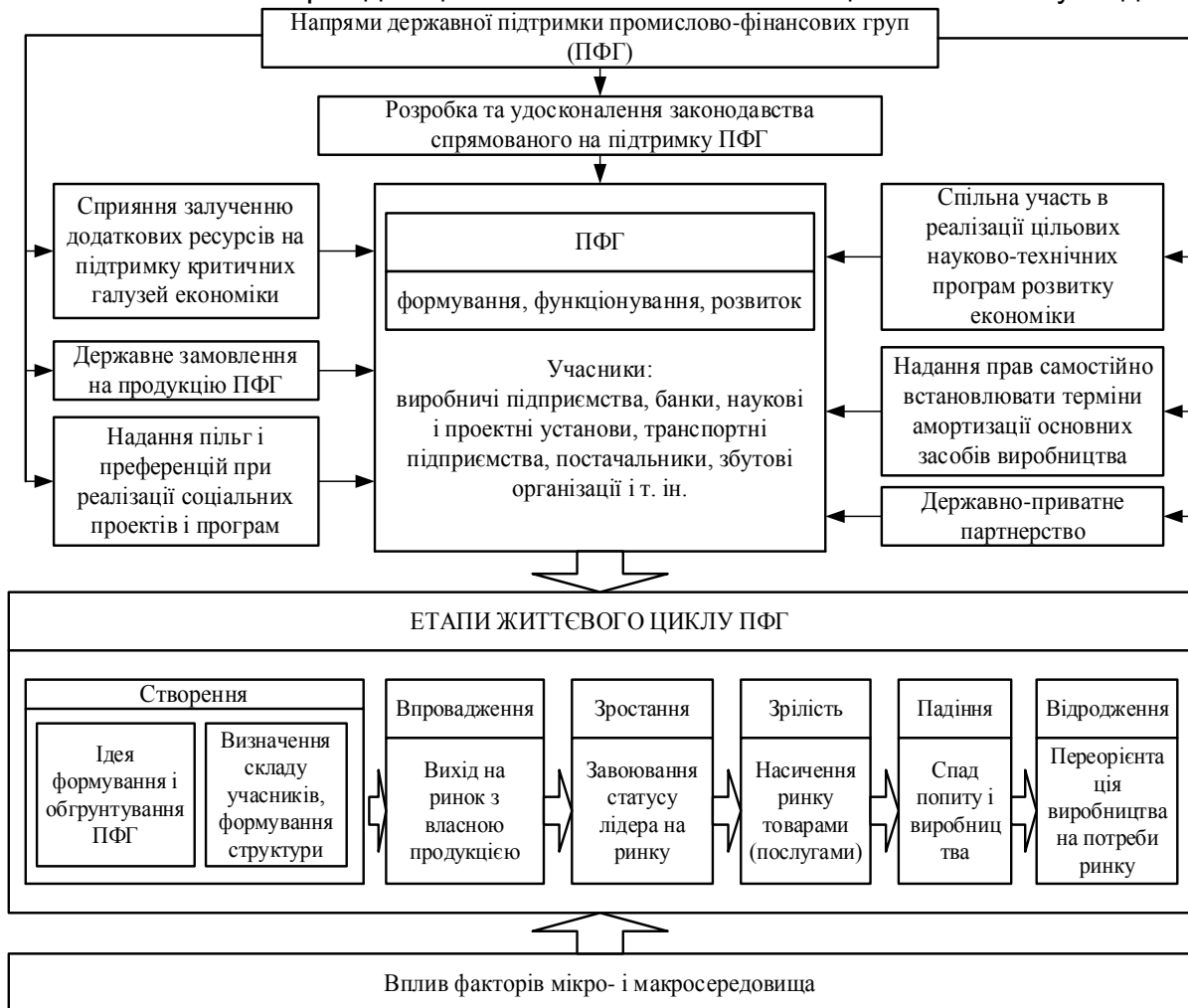

Рис. 3. Схема державної підтримки розвитку ПФГ

Джерело: авторська розробка

Взаємовідносини банків і виробничих підприємств у межах ПФГ суттєво знижує складність ведення документообігу, зменшує тривалість бюрократичних процедур надання кредитних коштів, сприяє розробці та впровадженню інноваційних технологій, процедур і інструментів надання кредиту, знижує вартість позикових коштів, знижуються кредитні ризики, забезпечуються доволі ліберальні вимоги до розкриття інформації про позичальника, можливість оперативного управління запозиченнями у формі окремих траншів в тому числі і додаткових за умов їх необхідності, надає можливість залучати кредитні кошти на тривалий термін і на вигідних умовах, дозволяє вибір зручної форми погашення кредитів [4].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Висновки. Активізація банківського кредитування розвитку виробничих підприємств в умовах посилення фінансово-економічної кризи можлива за наявності сприятливих умов функціонування кредитного ринку та послаблення вимог щодо надання кредитних коштів позичальникам, що потребує удосконалення кредитно-інвестиційної політики держави та розробки виважених рішень Національного банку в плані монетарного впливу на суб'єктів ринку.

Підвищення ефективності взаємодії банків і виробничих підприємств можливо за умов розвитку їх партнерських стосунків, взаємовигідного співробітництва в рамках ПФГ, де їх статус як учасників зазначеного системного утворення сприяє реалізації спільних цілей і інтересів, спрямованих на ефективне функціонування і економічне зростання.

Створення та розвиток ПФГ є дієвим засобом активізації позитивних економічних зрушень в Україні, нарощування техніко-технологічного, інноваційного та фінансового потенціалів всіх учасників системного утворення, що забезпечує стійкий розвиток вітчизняного виробництва та його конкурентоспроможність у світовому економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Банкрутство у цифрах: що страшніше за коронакризу [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://economy.24tv.ua/bankrutstvo-tsifrah-shho-strashnishe-ekonomichni-novini-ukrayini_n1417185.
2. Гончар, С. Й. Формування моделей кредитно-інвестиційної політики в національній економіці / С. Й. Гончар: дис. на здобуття наук. ступ. д-ра філософії: 051. Львів, 2021. – 234 с.
3. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичний збірник. – Київ : Державна служба статистики України, 2021. – 151 с.
4. Лепак, Р. І. Тенденції розвитку і перспективи промислово-фінансових груп в Україні / Р. І. Лепак // *Науковий вісник НЛТУ*. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 233-239.
5. Лещук, В. П. Удосконалення управління фінансовим капіталом фінансово-промислової групи / В. П. Лещук // *Науковий вісник НЛТУ*. – 2012. – Вип. 22.9. – С. 158-161.
6. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#3>.
7. Про промислово-фінансові групи в Україні: Закон України від 21 листопада 1995 р. № 437/95-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/95-%D0%B2%D1%80#Text> (втрата чинності 02.10.2010 р.).
8. Швець, О. Ю. Вплив політики НБУ на стан грошово-кредитного ринку України в сучасних умовах трансформації банківської системи [Електронний ресурс] // *Ефективна економіка*. – 2017. – № 9. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5776>.

References

1. Bankrutstvo u tsyfrakh: shcho strashnishe za koronakryzu [Bankruptcy in numbers: what's worse than a coronary crisis]. (2020). *economy.24tv.ua*. Retrieved from https://economy.24tv.ua/bankrutstvo-tsifrah-shho-strashnishe-ekonomichni-novini-ukrayini_n1417185 [in Ukrainian].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

2. Honchar, S.I. (2021). Formuvannia modelei kredytno-investytsiinoi polityky v natsionalnii ekonomitsi [Formation of models of credit and investment policy in the national economy]. *Doctor's thesis*. Lviv [in Ukrainian].

3. *Dialnist subiektiv hospodariuvannia [Activity of business entities]*. (2021). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].

4. Lepak, R.I. (2008). Tendentsii rozvytku i perspektyvy promyslovo-finansovykh hrup v Ukraini [Development trends and prospects of industrial and financial groups in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU - Scientific Bulletin of NLTU*, 18.9, 233-239 [in Ukrainian].

5. Leshchuk, V.P. (2012). Udoskonalennia upravlinnia finansovym kapitalom finansovo-promyslovoi hrupy [Improving the financial capital management of the financial-industrial group]. *Naukovyi visnyk NLTU - Scientific Bulletin of NLTU*, 22.9, 158-161 [in Ukrainian].

6. Obsiahy aktyvnykh operatsii ta chastka nepratsuiuchykh aktyviv v tsilomu po systemi [Volumes of active operations and the share of non-operating assets in the system as a whole]. *bank.gov.ua*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#3> [in Ukrainian].

7. Pro promyslovo-finansovi hrupy v Ukraini : zakon Ukrainy 21 lystopada, 1995, № 437/95-VR [On industrial and financial groups in Ukraine : Law of Ukraine from November, 21, 1995, № 437/95-VR]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

8. Shvets, O.Yu. (2017). Vplyv polityky NBU na stan hroshovo-kredytnoho rynku Ukrainy v suchasnykh umovakh transformatsii bankivskoi systemy [Influence the policy NBU on the monetary market of Ukraine in the modern conditions of transformation of banking systems]. *Efektivna ekonomika*, 9. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5776> [in Ukrainian].

Отримано 15.08.2021

UDC 336.77(477):339.94

JEL Classification: G21

Valerii Ilchuk

Doctor of Economics, Professor

Professor Department of Finance, Banking and Insurance

National University Chernihiv Polytechnic (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: ivp5@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4844-1326>Researcher ID: [F-4864-2016/H-0](https://orcid.org/0000-0003-4844-1326)**Tetiana Shpomer**

PhD in Economics

Senior Lecturer Department of Finance, Banking and Insurance

National University Chernihiv Polytechnic (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: tanya_shpomer@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6680-5889>Researcher ID: [L-9323-2015](https://orcid.org/0000-0001-6680-5889)**PROBLEMS OF UKRAINE CREDIT MARKET DEVELOPMENT IN
CONDITIONS OF GLOBALIZATION PROCESSES EXPANSION AND
INTEGRATION**

Abstract. *The article outlines the problems of credit and investment support for the development of enterprises of the real sector of the national economy, identifies the reasons for the low efficiency of*

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

cooperation between banks and manufacturing enterprises that inhibit the development of the credit market.

The article assesses the unbalanced policy of the National Bank on the monetary impact on the functioning of the real sector of the economy in terms of the lack of appropriate conditions for lending to manufacturing enterprises.

The need to improve the credit and investment policy of the state is shown, it is noted that in the conditions of underdeveloped stock market, problems that hinder the inflow of foreign creditors and investors, the main suppliers of credit and investment resources are domestic banks.

The conditions of mutually beneficial cooperation between banks and manufacturing enterprises aimed at achieving each of the parties' goals for their sustainable operation and development in the face of challenges and threats to the environment are identified. It is shown that the high efficiency of cooperation between the bank and the manufacturing enterprise is guaranteed within the system formation - industrial-financial group (IFG).

The conditions for the effective functioning and development of the IFG, which provides comprehensive organizational and financial support from the state are identified. The advantages of functioning and development of production enterprises and banks within IFG are revealed. The role and importance of IFG in increasing the scientific, technical and innovative potential of enterprises of the real sector of the national economy are outlined.

The further development of IFG is described, which will contribute to the growth of domestic production and increase the competitiveness of the country's economy.

Keywords: *credit market; banking institutions; credit resources; production enterprises; integration interaction; industrial and financial groups.*

Fig.: 3. Table: 1. References: 8.

Бібліографічний опис для цитування :

Ільчук В. П., Шломер Т. О. Проблеми розвитку кредитного ринку України в умовах поширення процесів глобалізації та інтеграції. Науковий вісник Полісся. 2021. № 1 (22). С. 88-101.